

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
природокористування
Факультет управління, економіки та права
Кафедра права**

**СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Природоохоронне законодавство»**

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань - _____

Спеціальність – _____

Освітня програма – _____

Кількість кредитів – 4 – 120 год., із них: самостійної роботи студента –
_____ год.

Форма навчання – денна, заочна (скорочена програма)

Рік підготовки – 2, семестр – 4

Компонент освітньої програми – вибіркова.

Дні занять – відповідно до розкладу.

Консультації – відповідно до графіка навчального процесу.

Мова викладання – українська.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

В умовах погіршення стану довкілля в Україні та й у світі загалом, пріоритетним напрямом державної політики України, в тому числі й у галузі економічної безпеки та охорони довкілля, є захист людини, охорони її життя і здоров'я від негативного впливу навколишнього середовища.

Тому засвоєння студентами знань у сфері реалізації і захисту природоохоронних прав особи набуває особливого значення.

Природоохоронне законодавство – це навчальна дисципліна, яка передбачена для вивчення типовим навчальним планом Міністерства освіти нашої держави.

Як складова системи права України природоохоронне законодавство пов'язане з іншими її галузями.

Підсумковий контроль – екзамен.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни полягає у формуванні в студентів системи теоретичних знань та практичних навичок із застосування на практиці природоохоронного законодавства.

Завдання навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство» полягає у тому, щоб:

- використовувати усі доступні форми навчання для повноцінного оволодіння студентами дисципліни «Природоохоронне законодавство» з урахуванням особливостей предмета та метода правового регулювання екологічних правовідносин, сприяння опануванню студентами наукових тверджень, положень права, набуття навичок його застосування у реальній практиці захисту навколишнього середовища;
- сформулювати у студентів глибокі теоретичні та практичні знання для використання їх у своїй професійній діяльності;
- сприяти вихованню у студентів поважного ставлення до правових засад використання та охорони природних ресурсів в Україні як важливого засобу захисту екологічних прав особи.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Вивчення дисципліни «Право природокористування в Україні» відбувається у формі навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання (лекції, семінарські заняття, консультації) та виконання самостійної роботи в позааудиторний час.

Вкладанні лекційного матеріалу відбувається у формі лекцій-бесід і лекції-візуалізації. Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дає змогу привернути увагу слухачів до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу. Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядають технічними засобами навчання.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як виконання індивідуального завдання із створення програм для технічних систем та дискусія.

Допускається проведення лекцій і практичних занять з використанням дистанційних методів навчання.

Консультації здійснюються у відведений для цього час, який доводиться до студентів на початку семестру. Вони, зокрема, використовуються для презентації виконаних студентом завдань у разі його відсутності на заняттях.

Самостійна робота передбачає виконання завдань практичного характеру, передбачених програмою курсу, що не завершені чи не можуть бути виконані в рамках аудиторних занять, самостійне вивчення окремих питань.

Студенти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання, виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими індивідуально. Програмою передбачено виконання завдань, пов'язаних з темою дисертаційного дослідження аспіранта.

Студенти повинні інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Відпрацювання пропущених занять здійснюється згідно з «Положенням про порядок відпрацювання студентами Львівського національного аграрного університету пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять». Студент представляє опрацьований практичний матеріал (виконане завдання) з відповідної теми.

Організація навчального процесу передбачає дотримання вимог академічної доброчесності. Письмові роботи студентів повинні відображати їх власні міркування, результати здійснених ними досліджень. Порушеннями академічної доброчесності під час вивчення дисципліни вважаються: академічний плагіат, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, не-об'єктивне оцінювання.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.

При проведенні практичних занять передбачене виконання практичних робіт у формі ви- рішення ситуативних завдань (кейсів) і тестів, проведення ділової гри, заслуховування усних відповідей, доповідей, а також рефератів та демонстрація презентацій, які підготовлені як індивідуальні завдання за темою самостійного вивчення дисципліни.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим чи надісланим їм в електронній формі інформативним матеріалом, або з інформацією в мережі Інтернет.

Здобувачі вищої освіти можуть здійснювати наукові дослідження шляхом написання та опублікування наукових статей, тез доповідей на конференціях, круглих столах та наукових семінарах.

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Вивчення навчальної дисципліни передбачає роботу в колективі. Студенти під час лекційних занять ведуть конспект з відповідної теми. Під час заняття або ж в кінці лектор ставить питання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу.

Лекції і практичні заняття можуть проводитися з використанням сервісу ZOOM.US. Також викладач і студенти можуть спілкуватись через електронну пошту, Viber, Telegram, інші доступні засоби комунікації. В разі потреби може

використовуватись Форум як форма спілкування викладача й студентів у дистанційному (віддаленому) навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної та доброзичливої критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки на консультації викладача. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- *знати* поняття, предмет, методи та принципи природоохоронного законодавства, систему джерел цієї галузі права, класифікацію екологічних прав та обов'язків, форми права власності на природні ресурси та права користування й управління ними, особливості використання та охорони окремих видів природних ресурсів тощо;
- *вміти* правильно тлумачити та застосувати норми природоохоронного законодавства, а також законодавства, що регулює екологічну безпеку людини та її оточення.

Усвідомлене та відповідальне ставлення студентів до вирішення запропонованих ситуативних завдань та тестів дозволить розширити, поглибити та закріпити знання, отримані на лекціях, семінарських заняттях, під час самостійної роботи над нормативно-правовими актами та спеціальною літературою, а також сприятиме формуванню необхідних професійних якостей.

Після вивчення навчальної дисципліни студент здобуває компетентності відповідно до Стандарту певної спеціальності.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Право природокористування в Україні» здійснюється в четвертому семестрі і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді поточного контролю та екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного, практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр та набуття певних компетентностей, що проводиться як контрольний захід. На екзамені оцінюванню підлягають:

- володіння нормативно-правовими актами, що є джерелами законодавства, що регулює діяльність природокористувачів;
- володіння ключовими теоретичними знаннями про основні дефініції дисципліни;
- здатність творчо мислити та синтезувати знання;
- уміння використовувати знання для розв'язання практичних завдань тощо.

Загальна оцінка за екзамен визначається як сума поточного контролю (до 50 балів) та відповідей на питання екзаменаційного білету або тестового завдання (до 50 балів).

Екзаменаційні білети з дисципліни «Право природокористування в Україні», містять 3 теоретичні питання, що включають матеріал навчальної програми, яка використовується в процесі навчання.

Здобувач першого рівня вищої освіти на іспиті отримує білет, на якому є пронумеровані питання, та чисті аркуші паперу. Іспит відбувається в письмово-усній формі.

У процесі усного опитування, викладач зобов'язаний спершу вислухати повну відповідь студента (не залежно від того, чи вона є правильною) і лише потім задавати уточнюючі, додаткові запитання. Обов'язково наголошується на неправильних фрагментах відповіді, на сутіпомилках.

Можливе проведення екзамену у формі тестування в системі Moodle. Оприлюднення результатів іспиту проводиться публічно.

Критерії оцінювання знань студентів визначені у **Положенні про критерії оцінювання ЛНУП**.

За рішенням засідання кафедри студент може бути додатково оцінений за участь у наукових конференціях, підготовку наукових публікацій, участь у Всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт, Всеукраїнських олімпіадах за спеціальністю, виконання досліджень тощо.

Оприлюднення результатів іспиту проводиться публічно.

Політика оцінювання – передбачає дотримання принципів доброчесності та студенто-центрованого підходу.

Академічна доброчесність - дотримання Положення про академічну доброчесність у ЛНУП». Доступний за

посиланням:

<http://lnau.edu.ua/lnau/index.php/uk/navchchas/zagalpolog.html>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Загальні положення природоохоронного законодавства України.

Тема 1. Загальна характеристика природоохоронного законодавства і права.

Поняття, предмет і методи природоохоронного законодавства і права. Галузеві, підгалузеві і міжгалузеві принципи природоохоронного законодавства. Етапи формування та історичні аспекти виникнення та розвитку природоохоронного законодавства і права. Особливості природоохоронних правовідносин. Зв'язок природоохоронного права з іншими галузями права.

Тема 2. Джерела природоохоронного законодавства України.

Загальне поняття про джерела природоохоронного права як зовнішньої форми його виразу. Види джерел права. Загальна характеристика Конституції України як джерела природоохоронного права. Основні напрями державної екологічної політики та її зміст.

Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” як один з основних джерел природоохоронного права. Міжнародні документи як джерела природоохоронного права України.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки особи в Україні

Поняття екологічних прав особи в Україні. Класифікація екологічних прав за

джерелом закріплення та за видом природного об'єкта. Конституційні права особи, їх види та зміст. Поняття екологічно безпечного довкілля.

Екологічні права, закріплені в інших нормативно-правових актах, та їх зміст.

Право загального і спеціального використання природних ресурсів.

Конституційно-правові гарантії екологічних прав і свобод людини і громадянина.

Загальні і спеціальні гарантії реалізації екологічних прав особи. Політичні, економічні, соціальні гарантії екологічних прав. Національні і міжнародно-правові гарантії.

Екологічні обов'язки громадян України та їх класифікація.

Тема 4. Право власності на природні ресурси.

Конституційне закріплення права власності на природні ресурси.

Поняття права власності на природні ресурси. Об'єктивне і суб'єктивне право власності. Особливості права власності на природні ресурси, пов'язані з екологічним характером останніх. Форми, суб'єкти, об'єкти, зміст права власності на природні ресурси. Іноземці як особливі суб'єкти права власності на природні ресурси.

Земля як особливий об'єкт права власності.

Особливості підстав виникнення і припинення права власності на природні ресурси.

Тема 5. Право користування природними ресурсами.

Поняття, види і принципи природокористування. Зміст права природокористування. Особливості права володіння та користування природними ресурсами. Суб'єкти природокористування. Первинні та вторинні природокористувачі.

Об'єкти загального та спеціального природокористування. Права та обов'язки природокористувачів.

Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Способи захисту суб'єктивних прав та інтересів природокористувачів.

Тема 6. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища

Поняття, мета та види управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Методи управління.

Державне управління як найважливіший вид управління в екологічній сфері.

Галузеве управління та його підвиди.

Виробниче управління та його локальне значення.

Громадське управління як вияв демократизації суспільства.

Функції управління в екологічній сфері. Поділ функцій на загальні та спеціальні. Система державного моніторингу. Екологічна експертиза як одна з найважливіших функцій в сфері управління.

Органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Тема 7. Правове забезпечення екологічної безпеки

Сучасний стан радіаційної безпеки в Україні.

Поняття ядерної та радіаційної безпеки. Закон України „Про використання ядерної енергії та радіаційний захист” – основний законодавчий акт в галузі

регулювання радіаційної безпеки.

Загальна характеристика законів України „Про поводження з радіоактивними відходами”, «Про видобування та переробку уранових руд”, „Про захист людини від іонізуючого випромінювання”.

Санітарна безпека населення. Конституційні гарантії забезпечення права кожної людини на охорону здоров'я, безпечного для життя і здоров'я людини довкілля та санітарно-епідемічне благополуччя населення.

Основи законодавства України про охорону здоров'я, закони України „ Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, „Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” – основні нормативно-правові акти, що регулюють питання санітарної безпеки населення.

Природно-техногенна безпека. Надзвичайні ситуації техногенного, природного і медико - біологічного характеру.

Тема 8. Юридична відповідальність за природоохоронні правопорушення

Поняття відповідальності за природоохоронні правопорушення як різновид юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Екологічні правопорушення і його види.

Склад екологічного правопорушення. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

Розділ 2. Законодавство, що регулює використання і охорону окремих видів природних ресурсів України.

Тема 9. Правовий режим землекористування

Земля – основне національне багатство. Склад та цільове призначення земель України. Категорії земель.

Землі сільськогосподарського призначення та порядок їх використання.

Землі житлової та громадської забудови та порядок їх використання.

Землі природо-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.

Землі оздоровчого та рекреаційного призначення та порядок їх використання.

Землі історико-культурного призначення та порядок їх використання.

Землі лісового та водного фонду.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Право власності та право користування землею. Охорона земель. Завдання, зміст і порядок охорони земель. Використання техногенно забруднених земель. Консервація земель. Управління в галузі використання і охорони земель. Поняття і зміст землеустрою. Державний земельний кадастр.

Тема 10. Правовий режим використання та охорони надр

Поняття надр. Державний реєстр корисних копалин. Техногенні родовища корисних копалин. Конституція про право власності на надра народу України. Користування надрами. Строк і цілі користування надрами. Гірничий відвод. Ліцензування користування надрами. Права та обов'язки користувачів надр. Підстави припинення права користування надрами.

Основні вимоги в галузі охорони надр. Вирішення спорів з питань користування надрами.

Тема 11. Правовий режим використання та охорони лісів

Поняття лісу та лісового фонду України. Поділ земель лісового фонду на групи. Форми власності на ліси в Україні. Ліси державного і місцевого значення.

Користування земельними ділянками лісового фонду. Постійні і тимчасові користувачі.

Права і обов'язки лісокористувачів. Підстави припинення постійного лісокористування.

Групи лісів та їх використання. Природоохоронні та експлуатаційні функції лісів. Загальне і спеціальне користування лісами.

Заходи охорони лісів.

Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Тема 12. Правовий режим використання та охорони тваринного світу

Поняття об'єктів тваринного світу. Види об'єктів тваринного світу. Право власності на об'єкти тваринного світу.

Використання об'єктів тваринного світу. Загальне і спеціальне використання тваринного світу. Інші види використання об'єктів тваринного світу.

Права та обов'язки користувачів об'єктів тваринного світу.

Підстави припинення права власності і права спеціального користування об'єктами тваринного світу.

Підстави припинення права власності і права спеціального користування об'єктами тваринного світу. Заходи охорони об'єктів тваринного світу і відповідальність за їх недотримання.

Тема 13. Правовий режим використання та охорони водних ресурсів

Поняття про водний фонд України. Перелік об'єктів водного фонду України. Водні об'єкти загальнодержавного значення. Види об'єктів місцевого значення.

Види права водокористування. Загальне і спеціальне право водокористування. Строки спеціального водокористування.

Види водокористувачів. Права і обов'язки водокористувачів. Охорона вод.

Відповідальність за порушення водного законодавства.

Тема 14. Правовий режим охорони і використання атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, використання і охорони.

Завдання Закону України „Про охорону атмосферного повітря”.

Стандартизація і нормування в галузі охорони атмосферного повітря.

Державні стандарти у галузі охорони атмосферного повітря.

Основні нормативи в галузі охорони атмосферного повітря.

Заходи щодо охорони атмосферного повітря. Обов'язки підприємств, установ і організацій щодо охорони атмосферного повітря. Санітарно-захисні зони.

Економічний механізм забезпечення охорони атмосферного повітря. Державний контроль, облік та моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.

Відповідальність за правопорушення в галузі охорони атмосферного повітря.

Рекомендована література

Основна

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Закон України від 5 березня 1998 р. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 38-39. Ст. 248.
3. Лісовий кодекс України : Закон України від 21 січня 1994 р. Офіційний вісник України. 2003. № 49. ст. 2552.
4. Кодекс України про надра : Закон України від 27 липня 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
5. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. Голос України. 2001. № 217-218. С. 7-18.
6. Водний кодекс України : Закон України від 6 червня 1995 р. Голос України. 2004. № 78. С. 11.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 27. Ст. 36.
8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05. 04. 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.
9. Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 16. Ст. 198.
10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 06. 12. 2012 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 27. Ст. 218.
11. Про використання ядерної енергії та радіаційний захист: Закон України від 8 лютого 1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 4. Ст. 56.
12. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. Офіційний вісник України. 1999. № 18. Ст. 775.
13. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 252.
14. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 24. 02. 2000 р. Урядовий кур'єр. 2000. № 12.
15. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 48. Ст. 252.
16. Про охорону земель: Закон України від 19. 06. 2003 р. Офіційний вісник України. 2003. № 29. Ст.1431.

Допоміжна

1. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / Ю. С. Шемшученка та ін. К. : Юридична думка, 2021. 543 с.
2. Екологічне право України : підручник / А. П. Гетьман та ін. Х. : Право, 2020. 387 с.
3. Екологічне право України : курс лекцій / Н. В. Ільків. Львів, 2022. 280 с.
4. Бусуйок Д. В. Правові засади взаємодії національних систем з міжнародними системами моніторингу навколишнього середовища. Часопис Київського університету права. 2021. № 2. С. 274-276.
5. Бондарчук Н. В. Актуальні питання правового режиму лісів України. Часопис Київського університету права. 2020. № 3. С. 145-149.

6. Березінський Б. А. Концептуальні засади взаємодії суспільства з природним середовищем. Часопис Київського університету права. 2021. № 1. С. 255-260.

7. Грошева В. К. Вплив екології та державна підтримка щодо репродуктивного здоров'я громадян України. Часопис Київського університету права. 2022. № 4. С. 136-141.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси - книжковий фонд читального залу Львівського НАУ (м. Дубляни, вул. В. Великого, 1), Львівської наукової бібліотеки ім. Стефаника НАН України (вул. Стефаника, 2).

2. Електронні інформаційні ресурси:

Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>;

Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL:

<http://www.nbuv.gov.ua/>. Урядовий портал Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.

Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua.

Офіційний сайт Бази українського законодавства в Інтернет. URL: www.lawukraine.com.